

# Eksperimenterende analyser

**Stine Thygesen, Sofie Rosengaard  
og Marianne Brodersen**

Dansk pædagogisk Tidsskrift har gennem de seneste tre-fire årtier bragt mange forskellige bud på kritiske og skarpe analyser af pædagogiske fænomener. Heriblandt analyser, som mere eller mindre eksplicit er udført og betegnet som blandt andet positioneringsanalyser, interaktionsanalyser, etnografiske feltanalyser, ANT-analyser og diskursanalyser. I dette temanummer dyrker vi analysen – og særligt den, der udfordrer os og får os til at tænke over, hvad analyse i grunden er.

I forlængelse af tidsskriftets erklærede ambition om at formidle nye refleksioner og eksperimenter baseret på en ”bred forståelse af videnskabelighed, erkendelse og formidling,”<sup>1</sup> vil vi i dette nummer dvæle ved netop analyser, der vover at eksperimentere og gå til kanten af, hvad videnskab, erkendelse og formidling er og kan være. I den forstand er der tale om et lidt anderledes temanummer, idet temaet ikke er et pædagogisk fænomen eller begreb. I stedet dykker vi ned i analysens maskinrum og giver plads til refleksioner over og begrundelser for – og ikke mindst visninger af – eksperimenterende analyser. Temanummeret kan på den måde læses som en opfordring til at genoverveje og nytænke den kritiske analyse af pædagogiske forhold.

I seks artikler tager i alt ni forfattere de metodologiske briller på. Nogle af artiklerne udfolder analyser, der i udtryk og fremstillingsform går nye veje i forhold til (det, der er blevet) mere eller mindre traditionelle, kritiske analyser. Der er tale om artikler, der – begrundet og reflekteret – forsøger at gøre ’noget andet’ med henblik på at skabe ny(e) erkendelse(r). Andre artikler lægger vægt på refleksioner over og begrundelser for selve den analytiske praksis samt de praktiske, etiske og erkendelsesmæssige udfordringer i forbindelse hermed. Samlet set sætter temanummeret fokus på det ’tavse’ analysearbejde med artikler, der på vidt forskellig vis linder på låget til analysens sorte boks og bidrager til nye refleksioner over pædagogikkens forhold til den kritiske analyse.

I den første artikel stiller Helene Falkenberg skarpt på håndskrevne og renskrevne feltnoters kvalitative forskelle. På baggrund af et feltarbejde blandt elever i udskolingen udfoldes en analysestrategi, der forfølger de affekter, der opstår i mødet og i de gensidige intra-aktioner mellem forskersubjekt og de håndskrevne feltnoter. Denne analysestrategi er informeret af post-kvalitativ

<sup>1</sup> Se <https://dpt.dk/hvorfor-dpt/>

metodologi og har et andet sigte end mere konventionelle analyser, der fx gennem systematiseret kodning søger at kompleksitetsreducere og bringe orden i data. Falkenberg argumenterer for, at de håndskrevne feltnoter gør det muligt at vende tilbage til feltarbejdets glødende øjeblikke – og lade disse øjeblikke af forundring blive drivende og retningsgivende for analysen og de fænomener, der tunes ind på. Hvordan en sådan analytisk tilgang folder sig ud i praksis – og hvad den producerer af indsigt om udskolingslevers skoleliv – vises gennem et eksempel, hvor følelser af skam og forlegenhed cirkulerer og sætter spor i elever, forsker og feltnoter.

I temaets næste bidrag ”Montage - Afbrydelse af moderne fortællinger og erkendelse af udviklingens spøgelse i velfærdsarbejde” anvender Stine Thygesen og Trine Øland montagen som analytisk og formidlingsmæssigt greb til at forstyrre lineære udviklingsforestillinger i velfærdsarbejde med plejebørn. Med det analytiske eksperiment vil forfatterne udfordre og udvide vores historieforståelse og anspore til en undren og erkendelse, der står i modsætning til kvalitative analysers tendens til at søge sikre landinger. Montagen trækker på Walter Benjamins historieforståelse og foreslår en måde, hvorpå fremskridtstænkningens betydninger kan undersøges, analyseres og præsenteres for at frembringe en anderledes indsigt. Den kritik, som montagen åbner op for, er dermed en kritik som stiller sig undersøgende an i forhold til videnskabens andel i modernitetens civiliserende mission og parade af spøgelse.

Samarbejde er på flere planer omdrejningspunktet i Charlotte Riis Jensen, Mette Molbæk og Janne Hedegaard Hansens artikel. Dels baserer artiklen sig på undersøgelser af professionelles samarbejde om inklusion i skolen, dels udforskes forfatterens eget forskningssamarbejde. Artiklen viser, hvordan forfatterens forskellige forforståelser og forskningsmæssige ståsteder præger både datakonstruktioner og analyseprocesser, når ambitionen er at lade de forskellige blikke blive et metodologisk produktivt bånd, der kan give nuanceret og kompleksitetssensitiv indsigt i skolens samarbejdspraksis. Læseren inviteres med ind i en eksplorativ og *messy* analyseproces, der omfatter eksperimenter med *hot spots*, *mappings*, *feltstudie-baserede beskrivelser*, søgen efter *sprækker* og *optællinger* af professionelles udsagn. Artiklen rundes af med nogle mere generelle refleksioner over betydningen af et virkningsfuldt samarbejde.

I artiklen ”Læreres kritik som empirisk genstandsfelt: Fransk pragmatisk sociologi som analytisk blik på lærerarbejde og målstyring” undersøger Clara Steensen den pragmatiske sociologis potentiale til at analysere værdikampe i det danske uddannelsesfelt, nærmere bestemt folkeskolen. Det analytiske eksperiment består i at udforske, hvordan man med Luc Boltanski og Laurent Thévenots pragmatiske sociologi som teoriramme kan optegne de moralske værdier, der ligger til grund for læreres kritik og diskussion af målstyring i folkeskolen. Artiklens analyser zoomer ind på både læreres sprogligt formulerede kritikker af målstyringen og de mere stille protester, der kommer til udtryk gennem

læreres omformninger af de fysiske rammer på skolen. Det analytiske blik kaster hermed lys over hverdagslivets kritiske øjeblikke og de subtile måder, hvorpå lærere udfordrer og omgås skolens rammer.

I artiklen ”Kafkamaskinen, hyperrealitet og indadgroende fedme! Eksperimenter i negativ analyse med affirmativ fantasi” eksperimenterer John Krejsler med en radikal samtidsdiagnose for at kunne udfolde og udfordre den ekspropriering af livet, som en avanceret liberal styring med digital turbo driver uddannelse og den livslangt lærende ud i. Med inspiration fra Deleuze og Guattari udvikles begrebet om Kafka-maskinen til at fremskrive scenarier af meningsløshed i (selv-)forvaltning af uddannelse, og med Baudrillard fremskrives det, hvordan skærmens realitet skaber en hyperrealitet, hvor subjekter går til i ”indadgroende fedme”. Den negative kritik, der fremkommer gennem analysens radikale synliggørelse af en søvngængerpræget realitet, gøres afslutningsvist til afsæt for skitser til en affirmativ kritik, der lægger op til at tænke nye glædes- og livsbekræftende modstandsstrategier.

Temanummerets afsluttende artikel er skrevet af antropologen Nina Holm Vohnsen. Gennem detaljerede beskrivelser af så forskellige radikale ideer som implementeringen af borgerløn, koloniseringen af Mars og etableringen af den potentielt kvindefrigørende ø SuperShe viser Vohnsen, at de væsentligste resultater af udviklingsprojekter og policy ikke nødvendigvis knytter sig til projekternes realisering, men til de ’spin-offs’, der opstår undervejs i processen. Det fænomen, at effekter opstår, udmøntes og kommer til udtryk – løsrevet fra om ideerne reelt implementeres – analyseres frem ved at betragte utopiske drømme og visioner som asteroider, der blæser forbi os og fra tid til anden efterlader et lille restprodukt; en flig af ideen, måske i let forvrænget form. Artiklen argumenterer for, at ’spin-offs’ ofte udgør de eneste reelle og blivende effekter af ny policy og viser, hvordan en stringent komparativ analytisk tilgang kan indfange og fremvise disse effekter; en analytisk tilgang som kan informere analyser af policy og udviklingsprojekter indenfor det pædagogiske felt.

Vi håber, at de seks artikler tilsammen efterlader læseren med en hovedpine og en undren over, hvad vi dog skal stille op med alt dette (Massumi 2002, 19). En hovedpine og en undren som vi håber vil lede til nye eksperimenterende analyser af pædagogiske fænomener.

God læselyst!

**Reference:**

Massumi, Brian (2002): Parables for the virtual: movement, affect, sensation.  
Duke University Press.